

УДК 637.4:631.1
© 2010

РОЗВИТОК СВІТОВОГО ЯЄЧНОГО ПТАХІВНИЦТВА*

О.В. Анісімова

*ННЦ «Інститут
грунтознавства та агрохімії
імені О.Н. Соколовського»*

** Науковий керівник —
доктор економічних наук
О.В. Ульянченко*

*Проаналізовано основні тенденції стану
та динаміки розвитку яєчного птахівництва
у світі. Визначено місце, значення та потенційні
можливості України у світовому виробництві
яєць.*

Дослідження стану та тенденцій розвитку світового яєчного птахівництва має важливе значення для вітчизняної галузі, оскільки, по-перше, дозволяє визначити місце України на світовому ринку яєць та конкурентоспроможність потенціалу цієї галузі; по-друге, досвід розвитку яєчної галузі в окремих передових країнах доцільно використати як стратегічні і тактичні орієнтири, що сприятиме підвищенню ефективності яєчного птахівництва в Україні.

Різні проблеми цієї галузі досліджували українські вчені В.І. Фісінін, В. Агафоничев, Н. Куян, О.В. Терещенко, О. О. Катеринич, О. В. Рожковський [1, 4, 5]. Ф.О. Ярошенко здійснив науковий аналіз розвитку яєчного та м'ясного птахівництва в країнах світу та основних його регіонах [6]. Однак в сучасних умовах господарювання доцільно поглибити дослідження проблем щодо світових тенденцій розвитку птахівництва яєчного напрямку виробництва.

Мета досліджень — проаналізувати стан та динаміку розвитку світового яєчного птахівництва в цілому та по його континентах.

Результати досліджень. Галузь яєчного птахівництва в світі за останні роки стійко й динамічно розвивається. Так, за 1997—2007 рр. світове виробництво курячих яєць збільшилося на 34,4%, що деякою мірою пояснюється специфікою галузі, яка має істотні переваги порівняно з іншими галузями тваринництва: висока скоростиглість продукції, а звідси короткий термін її окупності (виробничий цикл при

виробництві м'яса птиці становить 2—3 місяці, яєць — 3—4, а м'яса свиней — 10—12, великої рогатої худоби — 18—20; високий рівень механізації та автоматизації виробничих процесів та наукоємності галузі; порівняно нижчі показники енергоємності, капіталомісткості та витрат протеїну кормів на одиницю продукції порівняно зі свинарством та скотарством; у птахівництві можна створити сприятливі умови для забезпечення моделі «селекція→споживач кінцевої продукції»; яйця та м'ясо птиці найбільш придатні для поліпшення раціону харчування споживачів за рахунок повноцінного білка й відповідних вітамінів економічно доступних завдяки їхньої порівняно нижчої вартості.

Аналіз даних таблиці свідчить, що по всіх континентах світу спостерігається чітка тенденція до зростання обсягів виробництва курячих яєць з різними темпами росту. Протягом досліджуваного періоду найвищими вони були в Азії (47,2%), а найнижчими — в Європі (5,9%). Різні темпи зростання обсягів виробництва курячих яєць зумовили зміни питомої частки окремих континентів у світовому виробництві цієї продукції. Якщо в 1997 р. питома вага Азії становила 55,8%, Америки — 20,2, Африки — 3,5, Європи — 20,1, Океанії — 0,4, то в 2007 р. ці показники дещо змінилися: 61,1; 19,1; 3,6; 15,8 та 0,4% відповідно. Тобто, Азія поступово витісняє Європу.

Щодо перспектив, то, за прогнозами ФАО, світове виробництво курячих яєць у найближчій

1. Виробництво курячих яєць у світі за 1997—2006 рр., тис. т [7]*

Показник	Рік										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Азія	25980	26947	28190	29723	30660	32188	33684	34827	35638	37502	38230
Америка	9387	9559	10083	10408	10774	10858	10946	11209	11943	12071	11956
Африка	1653	1848	1915	1919	2014	2100	2152	2175	2206	2216	2258
Європа	9344	9521	9433	9480	9716	9900	9747	9862	9901	10070	9895
Океанія	192	204	204	199	198	206	197	201	212	230	232
Світ	46556	48079	49825	51729	53362	55252	56726	58274	59900	62089	62572

Примітка. У розрахунках автора вага одного яйця умовно дорівнює 55 г.

2. Поголів'я курей-несучок у світі, млн гол [7]

Показник	Рік										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Азія	2711,2	2778,3	2899,7	3070,5	3122,7	3254,9	3283,6	3411,4	3536,9	3658,5	3681,6
Америка	800,4	801,0	830,8	856,3	885,1	898,6	900,0	913,6	931,6	938,1	946,3
Африка	322,9	367,8	385,1	380,6	395,8	416,1	422,6	424,1	430,8	427,7	446,8
Європа	686,2	691,2	690,3	679,5	680,1	683,9	734,3	729,1	767,7	824,6	844,4
Океанія	18,8	19,1	19,6	17,8	20,0	18,7	18,6	18,5	19,3	18,6	19,2
Світ	4539,5	4657,4	4825,5	5004,7	5103,7	5272,2	5359,1	5496,8	5686,4	5867,5	5938,3

перспективі постійно зростатиме й у 2015 р. сягне 90 млн т, що на 43,8% більше за показник 2007 р.

Дослідження показали, що обсяги виробництва курячих яєць прямо залежать від двох факторів першого порядку — поголів'я та середньорічної несучості курей-несучок.

За даними табл. 2, поголів'я курей-несучок у світі в 2007 р. становило 5938,3 млн гол, що на 30,8% перевищує показник 1997 р. По регіонах планети має місце тенденція до зростання поголів'я курей-несучок, але темпи його збільшення мають регіональну специфіку. Так, протягом досліджуваного періоду найшвидше поголів'я курей зростало в Азії (35,8%), а найповільніше в Океанії (2,1%). У зв'язку з цим через різні темпи зростання цього показника відбулися структурні зміни у поголів'ї курей-несучок. Так, якщо в 1997 р. частка Азії становила 59,7%, Америки — 17,6, Африки — 7,1, Європи — 15,2, Океанії — 0,4, то в 2007 р. аналогічні показники змінилися: 62; 15,9; 7,6; 14,2 та 0,3% відповідно, тобто частка Азії та Африки зростає, а питома вага інших континентів — скорочується. Динаміку зміни середньорічної несучості курки-несучки у світі та його регіонах показано у табл. 3.

За досліджуваний період середньорічна несучість курки-несучки у світі зросла лише на 2,7% і становила в 2007 р. 192 шт. При цьому слід відмітити істотні регіональні відмінності у цих показниках. Тоді як в Азії, Америці та Океа-

нії спостерігали зростання середньорічної несучості курей на 8,4, 7,7 та 18,3% відповідно, то в Африці та Європі цей показник зменшився відповідно на 1,3 і 13,9%. За результатами таких змін у динаміці несучості курей змінився континент-лідер за показником несучості: якщо в 1997 р. на 1-у місці була Європа, 2-е місце займала Америка, 3-є — Океанія, то в 2007 р. Європа поступилась першою сходинкою Америці й опинилася на 3-му місці, на 2-е місце піднялась Океанія. За досліджуване десятиріччя найнижчою несучістю курей була в Африці, досить низькою — в Азії.

За період з 1961 р. по 2007 р. виробництво яєць птиці всіх видів зросло в 4,2 раза й сягнуло 63411 тис т. Для з'ясування за рахунок яких країн відбувається зростання обсягів виробництва яєць у світі нами на основі статистичної бази даних ФАО проведено групування 173-х країн світу, які займалися виробництвом яєць у 1900—2007 рр. Визначено 10 країн-лідерів за цим показником (табл. 4). Аналіз світових тенденцій розвитку яєчного птахівництва показав, що нарощування виробництва яєць на світовому ринку відбувається переважно за рахунок Азіатського регіону, де Китай, Японія та Індія разом виробили в 1990 р. майже третину (29,2%), а вже в 2007 р. близько половини (48,6%) усієї кількості яєць у світі. При цьому світовим виробником-лідером, як в абсолютному, так і відносному виразі, був і залишається Китай. Протягом 1990—2007 рр.

3. Середньорічна несучість курки-несучки у світі, шт. *

Показник	Рік										
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Азія	174	176	177	176	179	180	187	186	183	186	189
Америка	213	217	221	221	221	220	221	223	233	234	230
Африка	93	91	90	92	93	92	93	93	93	94	92
Європа	248	250	248	254	260	263	241	246	234	222	213
Океанія	186	194	189	203	180	200	193	198	200	225	220
Світ	186	188	188	188	190	191	192	193	192	192	192

4. Десять лідируючих країн з виробництва яєць усіх видів, тис. т.*

Країна	1990		1994—1996		1999—2001		2005		2006		2007	
	Країна	Обсяг	Країна	Обсяг	Країна	Обсяг	Країна	Обсяг	Країна	Обсяг	Країна	Обсяг
Китай	6559	17385	Китай	22150	Китай	24726	Китай	24598	Китай	25654	Китай	25654
США	3965	4440	США	4999	США	5333	США	5360	США	5308	США	5308
Росія	2641	2561	Японія	2531	Японія	2539	Індія	2604	Індія	2670	Індія	2670
Японія	2419	1929	Японія	1940	Японія	2483	Японія	2497	Японія	2525	Японія	2525
Індія	1282	1479	Росія	1910	Росія	2065	Мексика	2291	Мексика	2291	Мексика	2291
Бразилія	1230	1421	Мексика	1772	Мексика	2025	Росія	2117	Росія	2123	Росія	2123
Мексика	1010	1241	Бразилія	1562	Бразилія	1750	Бразилія	1835	Бразилія	1858	Бразилія	1858
Німеччина	985	1000	Франція	1036	Індонезія	1052	Індонезія	1204	Індонезія	1382	Індонезія	1382
Україна	944	840	Німеччина	887	Франція	930	Франція	908	Франція	878	Франція	878
Франція	887	777	Таїланд	792	Німеччина	795	Україна	826	Україна	815	Україна	815
Усього	21922	33073	—	39579	—	43697	—	44239	—	45504	—	45504
Світ	35191	47211	—	55138	—	61137	—	62155	—	63411	—	63411
% світового виробництва	62,3	70,1	—	71,8	—	71,5	—	71,2	—	71,8	—	71,8

* Розраховано автором на основі даних ФАО.

обсяги виробництва яєць у Китаї збільшилися в 3,9 раза, а темпи приросту світового виробництва яєць за цей період становили лише 80,2%. Випереджаючі темпи приросту виробництва яєць у Китаї сприяли більш, ніж 2-разовому зростанню його частки у світовому виробництві — з 18,6 у 1990 р. до 40,5% у 2007 р. Досить стабільно розвивається яєчне птахівництво в США, які за досліджуваний період стабільно займали 2-е місце за обсягами виробництва яєць. У 2007 р. у США було вироблено 8,4% світового виробництва яєць, проте в 1990 р. цей показник становив 11,3%, тобто країна дещо втратила свої позиції на світовому ринку.

Така ситуація зумовлена випереджаючими темпами зростання світового виробництва яєць порівняно зі США. Щодо 3-го місця, то в 1990 р. його займала Росія, а вже в 1994—2001 рр. на 3-є місце вийшла Японія. Протягом 2005—2007 рр. Японію замінила Індія. У цілому ж можна стверджувати, що протягом останніх років сформувалася десятка лідируючих країн з виробництва яєць, тобто світовий ринок яєць уже значною мірою розподілений між ними. Дослідження показали, що на 10 лідируючих країн у 1990 р. припадало 62,3% світового виробництва яєць, а за останні роки — більше 71%.

Наведені дані дають змогу зробити висновок про досить високий рівень конкурентоспроможності потенціалу вітчизняної галузі птахівництва, адже в 1990 р. у ранжуванні країн світу за часткою в загальносвітовому виробництві яєць Україна займала 9-е місце й виробляла 944 тис. т яєчної маси, що становило 2,7% світового виробництва. У наступні роки Україна не входила в десятку лідируючих країн з виробництва яєць, що свідчить про зниження рівня використання потенціалу в галузі, а вже в 2006 та 2007 рр. країна посіла почесне 10-е місце, виробляючи при цьому 1,3 % світового обсягу виробництва яєць.

Результати аналізу динаміки поголів'я птиці в окремих країнах світу дають підстави для висновку, що абсолютним лідером за цим показником є Китай, де утримувалося в 2007 р. 5542 млн гол. птиці. 2-е місце за поголів'ям птиці займали США (2329), 3-є — Бразилія (1019), 4-е — Індія (540), 5-е — Росія (389 млн гол.).

Зростання обсягів світового виробництва яєць призвело до значного розширення обсягів торгівлі, про що свідчить динаміка імпорту та експорту яєць (табл. 5, 6). Так, у 2007 р. світовий імпорт становив 2203,4 млн дол США, що більше, ніж удвічі перевищує аналогічний показник у середньому за 1994—1996 рр. Щодо експорту яєць, то його загальна величина протягом 1994—2007 рр. також зросла більше, ніж удвічі. Як свідчать наведені дані, абсолютним

5. Десять лідируючих країн з імпорту яєць усіх видів, тис. дол. США

Країна	Рік			Рік			Рік		
	1994—1996	1999—2001	2005	2006	2007	Країна	Обсяг	Країна	Обсяг
Німеччина	298262	224350	Німеччина	354500	410961	Німеччина	410961	Німеччина	496137
Китай	100821	74619	Нідерланди	96548	103152	Нідерланди	103152	Нідерланди	136279
Нідерланди	64139	52548	Китай	77337	86881	Франція	86881	Франція	109062
Франція	55458	49823	Нідерланди	49823	72756	Франція	81491	Китай	107309
Сінгапур	48056	44894	Сінгапур	44894	70018	Англія	79104	Англія	105124
Швейцарія	31903	38218	Канада	38218	57585	Сінгапур	55192	Сінгапур	69305
Канада	30584	34518	Італія	34518	45457	Бельгія	48755	Бельгія	67824
ОАЕ	23502	33075	Англія	33075	43111	Канада	38782	Росія	60105
Англія	23119	25141	Бельгія	30075	38865	Швейцарія	38471	Ірак	58033
США	23119	25141	Швейцарія	25141	33576	Австрія	37560	Швейцарія	52108
Усього	700701	607234	—	889753	980349	—	980349	—	1261286
Світ	1093875	1010341	—	1541417	1684484	—	1684484	—	2203447
% світового імпорту	64,1	60,1	—	57,7	58,2	—	58,2	—	57,2

6. Десять лідируючих країн з експорту яєць усіх видів, тис. дол. США

Країна	Рік			Рік			Рік		
	1994—1996	1999—2001	2005	2006	2007	Країна	Обсяг	Країна	Обсяг
Нідерланди	385387	286849	Нідерланди	331716	381482	Нідерланди	381482	Нідерланди	520292
США	109916	109095	США	161175	165891	США	165891	США	218968
Франція	78896	87120	Німеччина	130788	140076	Німеччина	140076	Німеччина	167683
Німеччина	67067	67990	Франція	126563	127875	Франція	127875	Франція	159663
Китай	40790	57106	Іспанія	102334	127144	Іспанія	127144	Іспанія	157346
Малайзія	35775	44692	Бельгія	71603	84631	Бельгія	84631	Польща	117614
Англія	28692	37311	Китай	64082	67743	Польща	67743	Бельгія	96311
Канада	22939	33428	Малайзія	53833	64476	Китай	64476	Китай	79170
Іспанія	19445	30741	Польща	45599	52241	Малайзія	52241	Малайзія	68893
Білорусь	14211	28518	Індія	42841	37279	Англія	37279	Індія	66095
Усього	803117	782849	—	1130534	1248838	—	1248838	—	1652035
Світ	1081001	995372	—	1494974	1658624	—	1658624	—	2197971
% світового експорту	74,3	78,6	—	75,6	75,3	—	75,3	—	75,2

лідером з імпорту яєць за досліджуваний період була Німеччина, а за експортом — Нідерланди. Їхня частка в світовому імпорті та експорті яєць усіх видів у 2007 р. становила відповідно 22,5 та 23,7%.

2-е місце за імпортом яєць у світі до 2001 р. посідав Китай, дещо пізніше він поступився цією сходинкою Нідерландам, які в 2007 р. імпортували 6,2% світового імпорту яєць. Франція, Китай та Англія замикають п'ятірку світових лідерів за величиною імпорту яєць. У цілому десятка лідируючих країн у 2007 р. імпортувала 57,2% світового імпорту яєць.

За величиною імпорту яєць в Україну наша держава в 2007 р. займала 39-е місце серед 184 країн, у той час як у 1994—1996 рр. — 74-е. При цьому в 2007 р. було імпортовано яєць на суму 11323 тис. дол. США, що майже в 11 разів більше за аналогічний показник 1994—1996 рр.

Для порівняння, Нідерланди, як абсолютний лідер з експорту яєць, також імпортують їх у досить великих обсягах: протягом 1994—2006 рр.

сума експорту була нижчою за величину імпорту, а в 2007 р. ситуація змінилася навпаки. Це пояснюється тим, що країна купує яйця з метою їх подальшої переробки й потім продає у переробленому вигляді. Це підтверджує й той факт, що Нідерланди не входять до десятки світових лідерів за обсягами виробництва яєць, а за експортом займають 1-е місце.

Цілком закономірним можна вважати те, що 2-е місце за експортом та їх виробництву стабільно займають США. У десятку світових лідерів-експортерів яєць у 2007 р. входили також Німеччина, Франція, Іспанія, Польща, Бельгія, Китай, Малайзія та Індія, які разом продають яєць на суму понад 75% світового експорту. На жаль, у десятку світових лідерів за експортом яєць Україна не входить, хоча за виробництвом яєць вона займала 10-е місце. Так, у 2007 р. з України було експортовано яєць на суму 14400 тис. дол. США, що в 3,6 раза більше, ніж у середньому за 1994—1996 рр., проте за рейтингом Україна займала 25-е місце серед 135 країн, які експортували яйця.

Висновки

За умови нарощування обсягів виробництва й продажу яєць Україна може стати одним із провідних виробників на світовому ринку

яєць і підвищити свою конкурентоспроможність та ефективність використання наявного потенціалу.

Бібліографія

1. Агафоновичев В. Яичные продукты : мировые тенденции и российский рынок/В. Агафоновичев// Птицеводство. — 2007. — № 7. — С. 3—4.
2. Куян Н. Яичное птицеводство 2009/Н. Куян// Эффективное птахівництво. — Сергіїв Посад. — 2009. — № 12. — С. 14.
3. Статистический ежегодник FAO 2009. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.fao.org/economic/ess/publications-studies/statistical-yearbook/statisticheskii-ezhegodnik-fao-2009/ru/>.
4. Терещенко О.В. Україна і світові тенденції розвитку племінного птахівництва/О.В. Терещенко,

- О.О. Катеринич, О.В. Рожковський//Птахівництво: міжвід. темат. наук. зб. — Харків, 2009. — Вип. 63. — С. 23—28.
5. Фисинин В.И. Современные тенденции развития российского и мирового птицеводства/В. И. Фисинин//Эффективное птахівництво. — 2006. — № 11. — С. 8—12.
6. Ярошенко Ф. Сучасні світові тенденції розвитку птахівництва/Ф. Ярошенко. — К.: Новий друк, 2003. — 335 с.
7. Executive Guide To World Poultry Trends 2008/2009. — 45 p. [Electronic resource]. — Mode of access: http://viewer.zmags.com/publication/c978_d46b.